

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto
stiina.hyrrri@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Opetushallituksen lausunto HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+41/2023>

Lausuntopyyntö/ Talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet; ml. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tasa-arvo ja laatu sekä perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen tähtäävät toimet; lukutaito osana perustaitojen kehittämistä; pätevän henkilöstön saatavuus sekä koulutuspaikkojen riittävyys.

Tiivistelmä

Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Opetushallitus toimii hallinnonalan keskeisenä asiantuntija- ja kehittäjävirastona, digitaalisten palvelujen ja tietovarantojen tuottajana sekä koulutuspoliittisten uudistusten läpiviejänä ja niiden laadukkaana toimeenpanijana. Opetushallituksen perustoimintamenoihin on tulisi saada 2 miljoonan euron tasokorotus vuodesta 2024 lähtien, jotta Opetushallitus voi turvata toiminnalliset edellytykset. Tämän lisäksi Digipalveluiden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin tulisi saada pysyvä 1,5 miljoonan euron lisäys vuodesta 2024 alkaen. Keskeisimmät instrumentit varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen laadun varmistamiseksi sekä oppimistulosten parantamiseksi ovat velvoittavana noudatettavat opetussuunnitelman perusteet, joista Opetushallitus antaa määräyksen ja joihin määräyksen mukaisesti tehdään paikalliset lisäykset ja täsmennykset.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet uudistettiin kokonaisuudessaan viimeksi v. 2014 ja otettiin käyttöön v. 2016. Sen jälkeen Opetushallitus on antanut perusopetusta koskien yli kymmenen muutosmääräystä. Yksi muutosmääräyksistä koskee Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia koskevaa lukua, joka uudistettiin v.2020. Sen lisäksi on annettu mm. määräys päättöarviointin kriteereistä v. 2020 ja kuudennen vuosiluokan lukuvuosiarviointia koskevista kriteereistä v.2023. Näiden muutosmääräysten tavoitteena oli yhdenmukaistaa oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia ja lisätä oppilaiden tasa-arvoa ja oikeudenmukaista kohtelua. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia koskevien uudistusten, vähimmäisosaamistason määrittelyn ja vuosiluokalta toiselle siirtymisen osaamisen tason kuvausten sekä oppilaiden sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi opettajien arviointiosaamisen sekä oppilaitosten arviointikulttuurin vahvistaminen on keskeistä. Näiden perustana on

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tunteminen sekä paikallisten opetussuunnitelmien laatu ja yhdenmukaisuus.

Opetushallituksen havaintojen mukaan paikallisten opetussuunnitelmien laatu ja sisältö vaihtelevat merkittävästi. Tällä saattaa olla vaikutusta oppilaiden tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä opetuksen että arvioinnin näkökulmista. Opetushallitus pitää tärkeänä, että paikallisista varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmista tehdään soveltuvin osin selvitys, jotta hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet riittävästä perustaidoista, kolmiportaisen tuen uudistamisesta, vähimmäisosaamistason määrittelystä, oppilaan S2-opetuksen toimivuudesta ja kaikkien oppilaiden sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta varmistetaan ja mahdolliset normimuutokset sekä kehittämistoimenpiteet kohdistetaan tarkoituksenmukaisesti. Selvitystyöhön, varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kehittämistyöhön ja sen tukemiseen tulee varata riittävä rahoitus ja resursointi.

Opetushallitus pitää hyvänä rahoituksen suuntaamista perustaitojen vahvistamiseen kasvattamalla perusopetuksen vähimmäistuntimäärää sekä uudistamalla esi- ja perusopetuksen kolmiportaisen tuen lainsäädäntöä. Hallitusohjelman mukaisesti perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kasvatetaan 2–3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Opetushallitus pitää tärkeänä selvittää paikallisten opetussuunnitelmien laatua ja sen jälkeen huolehtia riittävästä tuesta Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden paikalliselle toimeenpanolle, jotta vähimmäistuntimäärän lisäys kohdentuu perustaitojen vahvistamiseen ja osaamistason nousuun. Opetushallitus pitää hyvänä oppimisen tuen selkeyttämistä sekä tuen yhtenäistämistä ja saumattoman jatkuvuuden turvaamista varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Laadukas opetus ja kasvatusta sekä oppimisen tuki tarjoavat edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite opetus- ja sivistyssektorin johtamisen parantamisesta. Opetushallitus tukee sivistyshallinnon sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen johtajia erilaisilla verkostoilla, koulutuksilla ja tukimateriaaleilla, jotta paikallisen tason johtajilla ja rehtoreilla on edellytykset toimia muuttuvissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Johtamisen kehittämiseksi ja paikallisen opetussuunnitelman toimeenpanon tueksi on varattava riittävä rahoitus ja resurssit.

Hyvät työolosuhteet edistävät kasvatus- ja koulutusalan pito- ja vetovoimaa. Valtakunnallisesti on huolehdittava alan koulutuspaikkojen riittävyydestä ja tuettava henkilöstön työhyvinvointia. Opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankkeet lisäävät opettajien osaamista ja pystyvyyden tunnetta.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan perustaitoja ja -valmiuksia voidaan parantaa määrittelemällä perustaidot laajasti monilukutaidoksi sekä lisäämällä kielitietoisia käytänteitä osana varhaiskasvatuksen ja koulun toimintakulttuuria. Perustaitojen osaamista tulee tukea muun muassa joustavassa esi- ja alkuopetuksen kokonaisuudessa sekä maahanmuuttotasaisten lasten ja nuorten ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. On hyvä, että hallitus on sitoutunut LUMA-strategian toimeenpanoon, jotta oppilaiden luonnontieteellisen matemaattiset valmiudet osana perustaitoja vahvistuvat. LUMA-strategian toimenpidesuunnitelmassa mainitaan Opetushallitus yhtenä vastuutahona useissa eri toimenpiteissä, mikä edellyttää riittävää resursointia. LUMA-strategialle ei kuitenkaan ole talousarviossa varattu lainkaan rahoitusta. Hallitusohjelman mukaan yhtenä perustaitoja vahvistavana tavoitteena on, että lasten ja nuorten lukutaitoa vahvistetaan jatkamalla kansallista Lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa ja laajentamalla Lukuliikettä (Lukutaito-

ohjelma). Vuosien 2025–2027 talousarvioesityksellä ei pystytä jatkamaan nykyisen kaltaista toimintaa tai samaan samaa vaikuttavuutta lukutaitostrategian toteuttamiseksi valtakunnallisesti. Erityisesti tarvetta olisi vahvistaa medialukutaidon näkökulmaa Lukutaito-ohjelmassa. Opetushallitus esittää, että vuosille 2024–2027 määräraha pysyy vuoden 2023 tasolla 1,5 miljoonassa eurossa.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen tasa-arvo ja laatu

Lasten ja nuorten sosioekonomisen taustan merkitys osaamiseroissa on kasvanut, eikä perusopetus aina onnistu tasaamaan oppilaiden lähtökohtaisia osaamiseroja. Pedagogisesti laadukas perusopetus, hyvinvointia, kouluun kiinnittymistä ja osallisuutta tukeva sekä kielitietoinen ja inklusiivinen toimintakulttuuri, riittävän pienet opetusryhmät, joustavat ratkaisut ja oikea-aikainen oppimisen tuki luovat kaikissa toimintaympäristöissä parhaat edellytykset yhdenvertaisten oppimisedellytysten tarjoamiselle. Ratkaisut edellyttävät lainsäädännön ja siihen kytkeytyvän normiohjauksen, kuten opetussuunnitelman perusteiden muutoksia sekä riittävää paikallisen toimeenpanon tukemista.

Opetushallitus on havainnut paikallisissa opetussuunnitelmissa merkittäviä laadullisia ja sisällöllisiä eroja. Tästä johtuen olisi hyvä tehdä selvitys perusopetuksen paikallisista opetussuunnitelmista, jotta hallitusohjelman mukaiset kehittämistoimenpiteet osataan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti ja paikallisia opetuksen järjestäjiä tuetaan riittävästi oppimisedellytysten laadun vahvistamiseksi. Samalla tulee kartoittaa, kuinka opetussuunnitelmien perusteet muodostavat eri oppiaineiden ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden osalta selkeän jatkumon varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Kehittämistoimenpiteet sekä hallitusohjelman mukainen opetus- ja sivistyssektorin johtamisen parantaminen edellyttävät monipuolista tukea varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen johtajille ja rehtoreille. Johtajuuden ja johtajien tukeminen on oleellista myös opetus- ja kasvatusalan pito- ja vetovoiman ylläpitämisessä. Opetushallitus pitää tärkeänä erityisesti pienten kuntien, pitkien etäisyyksien takana ja yksin toimivien johtajien ja rehtoreiden tukemista ja verkostoitumisen mahdollistamista. Samalla tavoin tulee huolehtia tuesta ja hyvien käytänteiden jakamisen mahdollistamisesta niille kasvatus- ja koulutusalan johtajille, joiden johtamisessa yksiköissä on paljon maahanmuuttotaustaisia lapsia ja nuoria. Näin tuetaan laadukkaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen johtamista, johtajien ja rehtoreiden jaksamista sekä henkilöstön työhyvinvointia kaikkialla Suomessa.

Opetushallitus tekee aktiivista työtä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kasvatuksessa ja koulutuksessa. Opetushallitus on laatinut aiheesta tukimateriaaleja eri koulutusasteille ja järjestää koulutuksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kasvatuksessa ja koulutuksessa. Opetushallitus pyrkii tunnistamaan ja purkamaan koulutuksen, oppimisen, kasvatuksen ja ohjauksen kentällä piileviä syrjiviä sukupuolittuneita rakenteita ja mekanismeja ennaltaehkäisevästi. Pyrkimyksenä on tarkastella sitä, millaista normatiivisuutta koulutuksessa, kasvatuksessa, ohjauksessa ja kansainvälistymisen edistämässä luodaan ja ylläpidetään sekä sitä, millaisia vaikutuksia vallitsevilla normeilla on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite osaamistakuusta, jolla tarkoitetaan vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista edettäessä peruskoulussa luokalta seuraavalle.

Vähimmäisosaamistaso liittyy myös perusopetuksen oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointiin. Opetushallitus on uudistanut Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointia koskevan luvun kuusi (OPH-281-2020) ja laatinut päättöarviointia koskevat arviointikriteerit (OPH-5042-2020) vuonna 2020. Kuudennen vuosiluokan lukuvuosiarviointia koskevat arviointikriteerit (OPH-172-2023) eli osaamisen tason kuvaukset tulivat voimaan 1.8.2023. Vähimmäisosaamistason määrittely edellyttää perusopetuksen osalta selvitystä siitä, mitä vähimmäisosaamistasolla tarkoitetaan, jotta oppilailla on hallitusohjelmassa mainitut riittävät perustaidot, joilla he pärjäävät jatko-opinnoissa. Tarvittaessa on hyvä selvittää mahdollisia muutostarpeita lainsäädännössä ja sen myötä normiohjauksessa opetussuunnitelman perusteiden osalta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuuden uudistaminen on välttämätöntä, sillä kyse on oppilaan perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumisesta. Riittävistä resursseista huolehtiminen on Opetushallituksen näkemyksen mukaan oleellista lapsen ja nuoren oppimisen ja yhdenvertaisen tuen järjestämiseksi. Oppimisen haasteisiin tulee tarttua varhain ja jokaisen oppilaan tulee saada tarvitsemansa tuki. Tuen kokonaisuutta tulee selkiyttää, käsitteitä tarkentaa ja yhdenmukaistaa sekä esi- että perusopetuksen lainsäädännössä, jotta opetuksen järjestäjät pystyvät järjestämään tukea yhdenvertaisesti jokaiselle sitä tarvitsevalle oppilaalle. Myös kelpoisuusasetusta tulisi päivittää siten, että kelpoisuusvaatimusta katsottaisiin oppilaalle annettavasta opetuksesta ja oppimisen tuesta käsin. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamisessa tulee huolehtia siitä, että jokaisella oppilaalla on edellytykset riittävän osaamistason saavuttamiseen ja jatko-opinnoissa tarvittaviin tietoihin ja taitoihin. Opetushallitus näkee, että näiden tavoitteiden toteutumisessa on tärkeää huolehtia opettajien arviointiosaamisesta sekä annettujen määräysten toimeenpanon riittävästä tuesta siten, että oppilaille tarjottu opetus, oppimisen ja koulunkäynnin tuki sekä oppilaiden oppimisen ja osaamisen arviointi on mahdollisimman yhdenvertaista ja oikeudenmukaista kaikkialla Suomessa. Koulutukset, tukimateriaalin laadinta ja paikallisen toimeenpanon tukeminen edellyttävät riittävää resurssia ja rahoitusta.

Turvallinen oppimisympäristö on jokaisen oppijan oikeus. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus osallistua kasvatukseen ja koulutukseen ilman, että häntä kiusataan, häiritään, syrjitään tai häneen kohdistetaan väkivaltaa. Opetushallitus on laatinut tukimateriaalia kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi ja järjestää koulutusta sekä tukea paikallisille toimijoille kouluun kiinnittymistä tukevien käytänteiden ja poissaoloja ehkäisevien ja vähentävien toimenpiteiden kehittämiseksi. On tärkeää huolehtia eri tahojen yhteistyöstä oppilaiden turvallisen oppimisympäristön varmistamiseksi ja kehittää uudenlaisia toimintatapoja mm. verkossa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen estämiseksi.

Hyvinvoinnin edistämisessä tarvitaan moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, jossa kasvatuksen ja koulutuksen asiantuntijoiden tukena on opiskeluhuollon asiantuntijat, kuten kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit, lastensuojelun ammattilaiset sekä poliisi. Opiskeluhuollon saatavuudessa lapsille ja nuorille on ollut haasteita. On erittäin tärkeää, että lapsille ja nuorille on tarjolla riittävät opiskeluhuollon palvelut, kuten kuraattorin, terveydenhoitajan, psykologin ja lääkärin palvelut.

Psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja digitaalinen hyvinvointi ja turvallisuus, tunne yhteisöön kuulumisesta ja vaikutusmahdollisuuksista antavat edellytykset tasapainoiselle kasvulle ja oppimiselle. Lasten ja nuorten hyvinvointiin ja laadukkaaseen koulutukseen panostamalla ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan oppilaiden tulevaisuususkkoa sekä tasapainoista ja toimintakykyä rakentavaa kasvua.

Kestävyyssosaamista tulee vahvistaa yhtenä lasten, nuorten ja aikuisten hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Kestävyyssosaaminen on keskeistä kestävämmän tulevaisuuden, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja työelämän vihreän kasvun tukemisessa.

Opetushallituksen tehtävien hoitaminen hallinnonalan keskeisenä asiantuntijakeskusvirastona ja opetuksen kehittäjävirastona sekä koulutuspoliittisten uudistusten läpiviejänä ja niiden laadukkaana toimeenpanijana jatkossa edellyttää perustoimintamenorahoituksen riittävää tasoa sekä rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja sitä kautta myös parempaa ennustettavuutta. Tämä vastuu korostuu entisestään yhteiskuntamme nopeissa toimintaympäristön muutoksissa kuten Euroopan turvallisuustilanne, demograafiset muutokset tai oppimis- ja hyvinvointivajeet, jotka lisäävät myös merkittävästi Opetushallituksen tehtäviä.

Väestönmuutos, ikäluokkien pieneneminen, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden heikkeneminen, kelpoisten opettajien, erityisopettajien ja rehtoreiden sekä varhaiskasvatuksen johtajien saatavuus ovat riskitekijöitä varhaiskasvatukselle ja koulutukselle. Koulunsa aloittavien määrä laskee lähivuosina neljänneksen nykyisestä. Harvaan asutuilla alueilla syntyy vähän lapsia ja isot kaupungit kasvavat maassamuuton ja maahanmuuton ansiosta. On syytä varmistaa, että koulutusjärjestelmämme takaa jatkossa kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet oppimiseen sekä laadukkaaseen ja turvalliseen oppimisympäristöön asuinpaikasta riippumatta.

Opetushallitus pitää erittäin tärkeänä, että kasvatus- ja koulutusalan ammatit koetaan vetovoimaisiksi ja alan koulutuksiin sekä työtehtäviin hakeudutaan, valitaan ja rekrytoidaan mahdollisimman osaavia ja innostuneita ammattilaisia opettamaan ja kasvattamaan lapsia ja nuoria. Aloituspaikkoja tulee olla riittävästi työelämän tarpeisiin, erityisesti pulaa on erityisopettajista ja varhaiskasvatuksen opettajista.

Perustaitojen ja -valmiuksien parantamiseen tähtäävät toimet

Koulutustason ja osaamisen nostamiseksi tulee huolehtia varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävistä resursseista, jotka mahdollistavat oppimisen jatkumoiden rakentumisen ja perustaitojen kehittymisen varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja sen jälkeisiin opintoihin. Opetushallitus pitää tärkeänä, että perustaitojen osaaminen ja oppimisen jatkumon vahvistamista varmistetaan jokaiselle lapselle ja nuorelle. Perustaitojen oppimista tukeva perusopetuksen vähimmäistuntimäärän korottaminen edellyttää myös Opetushallituksen tukea opetuksen järjestäjille.

Perustaidot ovat yhtäältä luku-, kirjoitus- ja matemaattisia taitoja ja toisaalta varhaiskasvatuksen toiminnassa ja perusopetuksen oppiaineissa opittavia taitoja, jotka tukevat motivaatiota ja kyvykkyyttä sekä sosiaalisia taitoja, itsestä huolehtimista, opiskelutaitoja, luovuutta, hyvinvointiosaamista ja digitaalinen osaamista. Varhaiskasvatussuunnitelman ja esi- ja perusopetuksen

opetussuunnitelmien perusteissa puhutaan monilukutaidosta, joka kokoo yhteen nämä monet perustaidot.

Perustaitojen oppimista ja osaamista tukevat monin tavoin myös kielitietoiset käytänteet osana varhaiskasvatusyksikön tai koulun toimintakulttuuria. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen perusteiden toteuttamisen tueksi tarvitaan edelleen kielitietoista toimintakulttuuria kehittäviä toimia, jotta kielitietoinen toimintakulttuuri juurtuisi toimintaan nykyistä paremmin. Tiedonalojen kielen ja monilukutaidon huomioon ottaminen oppimiskokonaisuuksissa ja eri oppiaineiden opetuksessa tukee monilukutaidon kehittymistä, osaamista eri oppiaineissa.

Maahanmuuttotasaisten lasten ja nuorten kotoutuminen ja osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on tärkeää. Opetushallitus toteuttaa parhaillaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) kanssa Maahanmuuttotasaista oppilaita tukevaa KIEPPI-toimenpideohjelmaa, jonka hankkeissa vahvistetaan muun muassa oppilaiden opetuskielen ja perustaitojen kehittämistä sekä kielitietoisuuden opetuksen toteuttamista. Ohjelman yhteydessä tarkastellaan myös suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksen toteuttamisen käytänteitä laajasti. Opetushallitus näkee, että perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksen laajentaminen kaksivuotiseksi vahvistaa maahanmuuttotasaisten oppilaiden opetuskielen oppimista sekä suomen kielen että eri oppiaineiden opetuksessa. Tärkeää kuitenkin on, että valmistavasta opetuksesta voidaan siirtyä joustavasti yleisopetukseen. Maahanmuuttotasaisten oppilaiden oman äidinkielen opetus tukee oppimista ja kielitietoisuutta laajasti.

Opetushallitus osallistuu opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun, joka on päättymässä toukokuussa 2024 ja jonka tulokset tuottavat tietoa esiopetuksen kehittämiseksi jatkossa. Mikäli kokeilun perusteella toiminta vakiinnutetaan, tarvitaan mahdollisesti muutoksia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja siihen resursseja. Opetushallitus näkee, että perustaitojen oppimista voidaan tukea vahvistamalla esi- ja alkuopetusta (1. ja 2. vuosiluokka) nykyistä yhtenäisemmällä kokonaisuudella. Siirtymät voisivat tapahtua joustavasti. Esiopetuksen opettajien, luokanopettajien ja erityisopettajan yhteistyössä on mahdollista suunnitella lasten tarpeista lähteviä joustavia oppimisen käytäntöjä ja kohdentaa lapsille moniammatillista tukea oppimisen edistymiseen. Alueilla, jolla väestö vähenee, myös kasvatuksen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää erilaisia joustavia ratkaisuja.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että hallitus on sitoutunut LUMA-strategian toimeenpanoon, jotta oppilaiden luonnontieteiden ja matematiikan sekä tekniikan ja teknologian alojen edellyttämät valmiudet osana perustaitoja vahvistuvat. Opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman LUMA(TE)-strategian toimenpidesuunnitelman yleisenä tavoitteena on varmistaa, että Suomessa on riittävästi LUMA-osaamista ja ymmärrystä edistämään yhteiskunnan sosiaalista, ekologista ja taloudellista hyvinvointia sekä kestäväää kasvua. Näiden yhteiskunnan kehityksen kannalta merkittävien toimenpiteiden käynnistäminen ja ylläpito sekä Opetushallituksen rooli yhtenä vastuutahona useissa eri toimenpiteissä edellyttävät riittävää resurssointia.

Digitaalisen osaamisen systemaattinen vahvistaminen sekä digitalisaation laajamittainen ja tarkoituksenmukainen hyödyntäminen oppimisessa lisää lasten ja nuorten sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan henkilöstön osaamista. Samalla tulee parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia digitaalisissa ympäristöissä ja suojata heitä digitaalisen toimintaympäristön uhilta. Opetushallitus ylläpitää ja kehittää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen digitaalisen osaamisen kuvauksia sekä osallistuu Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehykseen liittyvään työhön, jossa toimeenpannaan Kasvatuksen, koulutuksen ja digitalisaation linjauksia 2027. Lisäksi Opetushallitus tuottaa useita kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kannalta olennaisia digitaalisia palveluja ja tietovarantoja. Opetustoimen henkilöstökoulutus -valtionavustus on yksi keskeisimmistä kentälle näkyvistä Opetushallituksen toimista, jolla vaikutetaan laajasti opetustoimen henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen ja välillisesti oppilaiden oppimis- ja koulutustason nousuun tasa-arvoisesti koko maassa. On tärkeää, että valtionavustuksen taso säilyy nykyisellä tasolla, jotta opetushenkilöstö pystyy ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan ja osaamistaan nopeasti muuttuvassa maailmassa ja jotta koulutuksia pystytään kehittämään.

Kansallisen lukutaitostrategian toimeenpano

Hallitusohjelman mukaan yhtenä perustaitoja vahvistavana tavoitteena on, että lasten ja nuorten lukutaitoa vahvistetaan jatkamalla kansallista Lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa ja laajentamalla Lukuliikettä. Työtä lukutaidon, monilukutaidon ja kielitietoisuuden vahvistamiseksi on jatkettava Kansallisen lukutaitostrategian 2030 suuntaviivojen mukaisesti Kansallisena lukutaito-ohjelmanä. Lukeva koulu -mallin juurruttamista kouluihin on jatkettava samalla, kun keväällä (2023) pilotoidusta Lukeva varhaiskasvatus -mallista suunnitellaan kansallinen malli. Valtionavustuksin rahoitettua Lukeva kunta -toimintaa ja kuntien yhteistyötä – joka sisältää myös paljon varhaiskasvatukseen tai kouluun liittyvää toimintaa – on myös edelleen tuettava. Lukemista edistävät toimet tulee seuraavaksi ulottaa muun muassa toisen asteen opetukseen ja heikosti lukeviin aikuisiin. Erityistä huomiota tarvitsevat myös monikieliset ja suomea toisena kielenä opiskelevat lapset ja nuoret. Vuonna 2023 Kansallisen lukutaito-ohjelman rahoitus on yhteensä 1,5 miljoonaa euroa, josta pääosa jaetaan valtionavustuksina erilaisille toimijoille. Vastaavasti vuonna 2024 talousarvioesityksessä ja 2025 julkisen talouden suunnitelmassa määrärahataso on 700 000 euroa ja vuodesta 2026 alkaen 250 000 euroa. Vuosien 2025–2027 esityksellä ei pystytä saavuttamaan nykyisen kaltaista toimintaa tai samaan samaan vaikuttavuutta lukutaitostrategian toteuttamiseksi valtakunnallisesti. Opetushallitus esittää, että vuosille 2024–2027 määräraha pysyy vuoden 2023 tasolla 1,5 miljoonassa eurossa. Lisäksi kansallista Lukutaitostrategian toimeenpanossa tulee vahvistaa medialukutaidon näkökulmaa, joten toimeenpanoon tarvitaan resurssia enemmän kuin budjetissa on ehdotettu.

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen
asianhallintajärjestelmässä.

LIITTEET

Asiantuntijan kuuleminen PowerPoint -esitys